

AFSKÆRELSE

— om Hans Hansen Nordrup:

“Den Grædende Dina Over Den Skamskaaren
Sichem”

Per Stounbjerg

Efter mere end 250 år er Nordrups klagesang over den skamskårne Sichem gået hen og blevet en slags klassiker. Digtet er skrevet 1719, er for første gang trykt i Niels Simonsens prisværdige *Verdslig barok* fra 1982,¹ er kanoniseret ved optagelsen i gymnasieantologien *Spurvesol* i 1989, og nu kommer det igen i fint selskab. Behøver vi nævne, at behandlingen af højbarokken i *Dansk litteraturhistorie 3* fra 1983 tager afsæt i Nordrups skæbne (som indtil Simonsens antologi stort set var glemt — et enkelt digt er dog med i Sønderholms *Dansk barokdigtning 1600-1750*).

Vort digt ved, hvad der kræves af en sand klassiker: vi venter, at digteren har talent, øvelse i at skrive og ikke mindst kendskab til håndværket. Det sidste gør digtet til et kunstprodukt; det “Maa klædes og stafferes, / Ved flittig Læsning, Hovedbrud, / Arbeydes, udstuderes” (Reenberg: *Ars poetica*, 1700). Ved at imitere store forbilleder lærer digteren sig den form, der skal til for at tale om alvorlige materier.

Her nytter det ikke at komme stikkende med elegante Bording-vers eller hoppende daktyler, for de bruges som bekendt ikke “i gravitetiske, Aandelige, oc sørgelige Riim, for deris Fluctigheds skyld; men alleene i lystige Riim, oc Dantze-Sange” (Judichær: *Prosodia Danica*, 1671). Nej, heroisk digtning er på aleksandrinere; det er Racines tragedier, Kingos “Hosianna”, Nordrups grædende Dina (trods

bøvl med nogle af cæsurerne) — og fra samme tidspunkt Holbergs *Peder Paars*. Følelse og udtryk hænger sammen. Det patetiske digt må fjerne sig fra virkelighedens grums; derfor skal sproget ikke være gennemsigtigt, men en prægtig drapering. Her er intet ønske om at møde den nøgne sandhed. Nordrup taler bevidst i en høj, retorisk stil med parallelkonstruktioner ("Sindets Ubetenksomhed", "Haandens ilende hastighed", etc.) sammenligninger, perifrastiske omskrivninger ("Legemetz Ziirlighed", "den Laar-Laqvei"), antitser (karl/pige, stål/kødpølse, uøvet/mester-svend), gradation (hane — orne — vædder), ordspil ("Kiødpølssen", "Buxebom", "skue ret") og billedlige op- og udladninger.

Den høje stil tjener som *ornatus*. Men sprogdragten er ikke blot udvendig staffage; den er osse en erkendelsesform, der bringer hvert enkelt kunstværk i kontakt med det store skabelsesværks sindrige orden. Digtningen imiterer dette makrokosmos. *Spejlinger og ligheder* — udtrykt ved digtenes allegorier, analogier og metaforer — peger på verdens væsenskerne. Derfor handler digtet ikke blot om den depressive 45 årige, der "udi Lysestøber Ole Brocks Hus, hvor han i 14 Aar har logeret, med en Ragekniv selv [har] afskaaret sig Mandelemmet med Tilbehør" (som det hedder i politimesterens indberetning 31.1.1719), men osse om den stakkels Sikem fra 1. Mosebog. Nu'et spejler historien, det fysiske og timelige det evige og metafysiske. Venus' bål brænder i stymperens bryst.

Centralt i den allegoriske tradition stod tanken om Det gamle Testamente som præfiguration af det nye. I en allegori som Spensers *Fairie Queene* fra 1590'erne møder vi bl.a. den personificerede Despaire. Heri ligger ikke blot den latinske etymologis håbløshed, men osse den engelskes 'dis-pairs': en fatal adskillelse af parrene. Den desperate fikserer på Det gamle Testaments grusomhed og glemmer det nyes kærlighed og nåde.² Det er præcis, hvad der sker for Nordrups helt, når han "omvexler det gamle Testamentis hellige omskiærelse til Det Nye Testamentis Smertelige afskiærelse". Det er ikke blot kødet, han har afskåret sig fra, men osse dets genopstandelse.

Storhed står for fald. Nordrups digt er fortællende. Det transporterer og transformerer det måske mest centrale objekt for vores fantasier og fiktioner. "Legemetz Ziirlighed" slænges på gulvet som en karklud. Det er en metafysisk nedtur af dimensioner. Vi er i en kreaturlig verden, hvad billederne til fulde viser: den ulykkelige er som en ged, en trane, en orm, en kapun,³ en galt, en bede: en fange henvist til endeligheden og den visse død. Borte er både transcendens og mandig glød: klam og kvindelig ("ligere en Pige") er den faldne natur.

Men selv skidt kan komme til ære og værdighed, naturen kan kultiveres. Vores fritsvævende objekt indskrives i et kulinarisk register som kødpølse og rosiner. Hovedretten og tilbehøret. Vi bevæger os fra fortabelse til frelse og genopstandelse: nu kan vi atter se den "ret". Men det er vel at mærke som blændværk, skueret, at den bliver laurbærkranset og iført buksernes substitut: buksbommen.

Det er således i sproget, via retoriske forskydninger, at det faldne kan genophøjes. Barokkens overvældende trang til orden modsvarer af dens sans for simulakrerne. Sirligheden rives løs fra legemet og monteres frit i en ny kontekst. Oprindelsen og helheden dødes (håbet er definitivt ude for den arme ridder), og brudstykket får sit eget liv. I dette betydningsunivers, hvor det "ikke kommer så strengt an på detaljen", kan "enhver person, en hvilken som helst ting, ethvert forhold vilkårligt betyde et andet".⁴ Fra karklud til konfekt.

Det, der er afskåret, er netop den forskelssættende instans, der skulle regulere betydningerne. Kniven fjerner de distinktive træk, "dend eene plet Naturen skioldner paa". Uden skæg og andet, der gør det muligt at skelne karle fra piger, er vi i et udefineret ingenmandsland. "Placeret i det uudholdelige *ne-uters* position, er kastraten et intetsteds-væsen: han er udelukket fra forskellen, fra antitesen: han overskrider ikke kønnene, men klassifikationen".⁵ Digtet driver gæk med betydningerne, kvinder går i lange bukser, mænd er som traner, varme lemmer maskeret som "Delicate Retter", alt er tilladt i de løsslupne billeders omvendte verden, for det hele er "Ud Copieret Fastelavns Mandag".

Hele digtets form er præget af disse karnevalistiske løjer. For Nordrup skriver ikke et klassisk barokdigt, men netop en parodi på de opblæste hymner. En højstemt tale, hvor det hellige indhold er afskåret og erstattet af det lavest tænkelige. Den forønskede komiske effekt opnås ved proportionsforvrængninger som værtens fortrøstningsfulde glæde over, at der ikke er nogen ildløs. Og især ved, at den høje stils fremstillingskonventioner (med samt deres idégrundlag; digtet fordrer kendskab til begge) udstilles som kode, som arbitrær jargon. Nordrup hørte til datidens litterære undergrund; hans muldvarpevirksomhed blev ikke kanoniseret. Pornografi og usømmelige smædevers var hans speciale, og det blev man ikke biskop af. Først sent og kun med nød og næppe blev Nordrup præst. Trykt blev han ikke, men ifølge Simonsen til gengæld skrevet af, så det forslog. I århundreder har vi været afskåret fra hans digte.

Skal det afskærne nu genopstå som dansk klassiker? Måske, men da ikke mindst på grund af den krasse gestus. For de litterære kvaliteter er det så som så med, i hvert fald efter vores moderne målestok. Formelt hører Nordrups digt ikke til det ypperste i dansk

barok (hvad sproglig kraft, sanselighed og billedskabende fantasi angår er allerede Kingos ungdomsdigte — "Sæbye-gaards Koe-Klage" og "Næfve-tuud og Knud her-ud" f.eks. — nok så oplagte klassikere). Men i det hele taget var barokken ikke de lukkede værkers store tid. Litteraturen var ikke autonom, og det æstetiske var ikke en værdi i sig selv. Adorno gør med rette opmærksom på, at sandhedsindholdet i mange kunstneriske bevægelser (barokken, ekspressionismen, surrealismen) ikke kulminerer i store kunstværker, men i impulser, der ikke objektiveres i enkeltværker.⁶ Her er der ansatser til kriterier, der kan yde vort digt retfærdighed. For den synftige impuls hos Nordrup er umiskendelig og uundværlig. Med en uærbødighed, der vender bagen til de kanoniserede og fiseformomme værdier, og som parasitært viser, hvad den herskende orden må fortrænge for at få ørenlyd, er "Den Grædende Dina" efter knap 3 århundreder blevet en del af vores tradition. Litteraturhistorie som provokation?

Noter

1. Herfra stammer det optrykte *uddrag*.
2. Cf. Maureen Quilligan: *The Language of Allegory*, Ithaca 1979, p. 36 ff.
3. En mere positivt valoriseret kulinarisk version af tabet af "naturens frydesteene" findes i Kingos "Om 2 Kaponer skikkede til en barselkvinde".
4. Benjamin: *Ursprung des deutschen Trauerspiels*, *Ges. Schr.* I, p. 350.
5. Barthes: *S/Z*, Paris 1970, p. 167.
6. *Ästhetische Theorie*, Frankfurt 1980, pp. 44-45.

